

УДК 598.2.061(477)»2007/20017»

ЗМІНИ У ТАКСОНОМІЧНОМУ СКЛАДІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОРНІТОФАУНИ ЗА ОСТАННЄ ДЕСЯТИРІЧЧЯ

Г. В. Фесенко¹, І. В. Шидловський²

1 – Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України

2 – Зоологічний музей ЛНУ ім. Івана Франка

e-mail: h.fesenko@gmail.com

Ключові слова: зміни орнітофауни, таксономія, Україна.

Changes in taxon composition of the Ukrainian avifauna for the last ten years. H. V. Fesenko¹, I. V. Shydlovskyy². 1 – Schmalhausen Institute of Zoology, NAS of Ukraine. 2 – Zoological Museum of Ivan Franko Lviv National University

Currently, foreign western ornithologists use mainly the classification system presented in the publication «Handbook of the Birds of the World». This

publication is informative and contains new data on the classification of birds that are usually based on cytogenetic studies. Therefore, the purpose of the publication was to show the differences between the classification systems, which nowadays are used in our country and the English-language publication about birds of the world. Among the differences, we highlighted traditional and new ones. The first of these differences relate to specific taxa belonging to subspecies, species, genus, subfamilies, families or orders, and the second – clarification of «species» origin of specific taxa (mainly genetically confirmed), and accordingly to the analysis of their range of their distribution. We have analyzed all available published data on the registration of new species of birds in the last decade in Ukraine.

Key words: *changes in avifauna, taxonomy, Ukraine.*

Изменения в таксономическом составе отечественной орнитофауны за последнее десятилетие. Г. В. Фэсэнко¹, И. В. Шидловский². 1 – Институт зоологии им. И. И. Шмальгаузена НАН Украины. 2 – Зоологический музей ЛНУ им. Ивана Франка.

Сейчас зарубежные орнитологи западной школы пользуются в основном классификационной системой, представленной в издании «Handbook of the Birds of the World». Указанное издание отличается информативностью и новыми данными о классификации птиц, которые, как правило, основываются на цитогенетических исследованиях. Поэтому, целью публикации было показать существующие различия между классификационными системами, которые до недавнего времени использовали в нашем государстве и в англоязычной сводке о птицах мира. Среди отличий выделено традиционные и новейшие. Первые из них касаются определенной принадлежности таксонов к подвидам, видам, родам, подсемействам, семействам или рядам, а вторые – уточнения «видовой» принадлежности конкретных таксонов (в основном подтверждены генетически), а соответственно и анализа ареала их распространения. Осуществлен анализ всех имеющихся литературных данных по регистрации новых видов птиц в течение последнего десятилетия на территории Украины.

Ключевые слова: *изменения орнитофауны, таксономия, Украина.*

Відтоді, коли вийшов з друку останній найповніший перелік таксонів вітчизняної фауни птахів (Фесенко, Бокотей, 2007), минуло десять років. Укладено його з використанням відомої праці з систематики (Степанян, 1990), яка вже не одне десятиліття є популярною серед наших орнітологів, особливо у випадках, якщо потрібно підготувати орнітофауністичні переліки по певних територіях.

Нині зарубіжні орнітологи західної школи користуються здебільшого іншими класифікаційними системами, які містять певні відмінності від того, що бачимо у праці Л. С. Степаняна, котра стала однією з основ для фауністичних описів у східній частині Європи. Тож у спілкуванні з іноземними орнітологами із Заходу доводиться переходити на використання прийнятих ними систем, а традиційну згадану систему залишити, так би мовити, для домашнього вжитку. Не маючи на меті вдаватися до будь-якого оцінювання класифікаційних систем, можна зазначити, що їх одночасне паралельне

використання створює певні труднощі як організаційно-формального характеру, так і тоді, коли виникає потреба порівняти таксономічні склади птахів різних регіонів, укладені на основі відмінних систем.

Матеріал і методика

Поміж зарубіжних орнітологів однією з широко використовуваних класифікаційних систем є та, яку представлено у виданні «Handbook of the Birds of the World» (1992, 1994, 1996, 1997, 1999, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011). Зазначене видання відзначається особливою інформативністю, бо містить докладні дані про поширення птахів, їхній зовнішній вигляд, спосіб існування тощо. Такий зміст забезпечує потрібною інформацією у багатьох необхідних випадках, а тому привертає увагу і до класифікаційної системи, яка є інтернаціоналізованою порівняно з тією, яку ми застосовуємо досі. Отже, на нашу думку, існує необхідність ширше використовувати інтернаціоналізовану систему, про відмінності якої від попередньо вживаної йтиметься далі.

Біноменізацію деяких раніше однослівних українських назв видів далі здійснено на підставі спеціальної праці, в котрій зазначено, що перетворення частини звичних однослівних назв птахів вітчизняної фауни на біномени не є самоціллю, а зумовлено необхідністю розрізняти споріднені види птахів фауни світу, в національних назвах яких можна використати один і той самий іменник (Фесенко, 2013 б). Національні назви родів, які раніше не були означені у вітчизняній науковій літературі, представлено також за ранішими публікаціями і рукописними матеріалами (Фесенко, 2013 а, 2014, 2015, 2017).

Розгляд таксономічних відмінностей та обговорення

Існуючі відмінності між класифікаційною системою, використаною в «Анотованому списку...» (Фесенко, Бокотей, 2007), і тією, що застосована в англійському виданні, можна розділити на традиційні, які складають більшу частину, та новітні. Поява новітніх відмін ґрунтується, як правило, на цитогенетичних дослідженнях, які все більше використовують для порівняльного аналізу генома близькоспоріднених форм птахів.

Серед традиційних відмінностей є такі, що стосуються рівня ряду, родини і роду. Зокрема, порівняно з системою Л. С. Степаняна (1990) у зазначеному англійському виданні родину Pteroclididae – Рябкові представлено в межах окремого ряду Pteroclitiformes – Рябкоподібні, а не в ряді Columbiformes – Голубоподібні. Водночас не виділено ряд Urupiformes – Одудоподібні, а родину Urupidae – Одудові додано до ряду Colaptesiformes – Сиворакшоподібні.

Стосовно вітчизняної орнітофауни кількість родин у пропонованій системі більша на чотири складові. У ряді Charadriiformes – Сивкоподібні одну з підродин піднято на вищу таксономічну сходинку, тому додається родина Sternidae – Крячкові, а в ряді Passeriformes – Горобцеподібні, як і в деяких інших системах, виділено родину Turdidae – Дроздові, родину Remizidae – Ремезові та родину Tichodromidae – Стінолазові.

У низці випадків традиційні відмінності пов'язані з розширенням складу родів. Так, у родині Podicepsidae – Пірникозові додається рід *Tachybaptus* – Мала пірникоза з єдиним видом у вітчизняній фауні, а саме пірникозою малою (*Tachybaptus*

(*Podiceps ruficollis*); у родині Stercorariidae – Поморникові виділено рід *Catharacta* – Великий поморник з видом поморник великий (*Catharacta (Stercoraria) skua*); у родині Arpodidae – Серпокрильцеві виокремлено рід *Tachymarptis* – Білочеревий серпокрилець з видом серпокрилець білочеревий (*Tachymarptis (Apus) melba*); родину Hirundinidae – Ластівкові доповнено родом *Cecropis* – Рудогуза ластівка з видом ластівка даурська (*Cecropis (Hirundo) daurica*); в родині Sturnidae – Шпаківі бачимо рід *Pastor* – Рожевий шпак з видом шпак рожевий (*Pastor (Sturnus) roseus*).

Новітньою відміною пропонованої класифікаційної системи є те, що з роду *Parus* – Синиця виділено види, які закріплено за чотирма додатковими родами: родом *Periparus* – Мала синиця, родом *Cyanistes* – Блакитна синиця, родом *Poecile* – Гаїчка і родом *Lophophanes* – Чубата синиця, з відповідними видами: синиця чорна (*Periparus (Parus) ater*), синиця блакитна (*Cyanistes (Parus) caeruleus*), синиця біла (*Cyanistes (Parus) cyanus*), гаїчка болотяна (*Poecile (Parus) palustris*), гаїчка-пухляк (*Poecile (Parus) montanus*), синиця чубата (*Lophophanes (Parus) cristatus*). Види трьох перших родів виокремлено з роду *Parus* на підставі аналізу послідовностей цитохрому b мітохондріальної ДНК (Azure_tit, 2017; Black-capped_chickadee, 2017; Coal_tit, 2017; Cyanistes_caeruleus, 2004; Cyanistes_cyanus, 2004; Eurasian_blue_tit, 2017; Marsh_tit, 2017; Periparus_ater, 2004; Poecile_montanus, 2004; Poecile_palustris, 2004). Останній з чотирьох перелічених родів виділено на підставі рішення Американського і Британського орнітологічних союзів (European_crested_tit, 2017; Lophophanes_cristatus, 2004).

Поряд з виділенням із певних родів автономних родових таксонів у класифікаційній системі, застосованій в англломовному виданні, бачимо й зворотне – традиційне об'єднання в один рід видів, які у попередній системі належали до різних родів. Так, види гуска біла (*Anser (Chen) caerulescens*) і гуска гірська (*Anser (Eulabeia) indica*) з відміненого роду *Chen* – Біла гуска і роду *Eulabeia* – Гірська гуска включено до роду *Anser* – Гуска; вид казарка червоновола (*Branta (Rufibrenta) ruficollis*) приєднано до роду *Branta* – Казарка; види роду *Lyrurus* – Тетерук, зокрема й тетерук євразійський (*Tetrao (Lyrurus) tetrix*), належать до роду *Tetrao* – Глушець; вид орябок лісовий (*Bonasa (Tetrastes) bonasia*) додано до роду *Bonasa* – Боназа; види чайка степова (*Vanellus (Chettusia) gregaria*), чайка білохвоста (*Vanellus (Vanellochettusia) leucura*), чайка шпорова (*Vanellus (Hoplopterus) spinosus*) нині долучено до роду *Vanellus* – Чайка; вид хрустан євразійський (*Charadrius (Eudromias) morinellus*) зараховано до роду *Charadrius* – Пісочник; вид очеретянка тонкодзьоба (*Acrocephalus (Luscinia) melanopogon*) додано до роду *Acrocephalus* – Очеретянка; вид альзакола рудохвоста, або соловейко рудохвостий (*Erythropygia (Cercotrichas) galactotes*) переведено у рід *Erythropygia* – Альзакола; види зеленьок звичайний (*Carduelis (Chloris) chloris*), чиж лісовий (*Carduelis (Spinus) spinus*), коноплянка (*Carduelis (Acanthis) cannabina*), чечітка звичайна (*Carduelis (Acanthis) flammea*), чечітка біла (*Carduelis (Acanthis) hornemanni*), чечітка гірська (*Carduelis (Acanthis) flavirostris*) вважають складовими роду *Carduelis* – Щиглик.

Відмінності між двома системами є й на рівні складу видів. Якщо у Л. С. Степаняна (1990) форму *brachyrhynchus* представлено як підвид у межах виду гуменник великий (*Anser fabalis*), то в обраній для використання системі цю форму трактують як окремий вид – гуменник короткодзьобий (*Anser brachyrhynchus*). Особину цього гуменника спостерігали під Львовом (Луговой, Гузий, 1992).

За згаданим вище автором, вид мухоловка білошия (*Ficedula albicollis*) включає підвидову форму *semitorquata*, тоді як у пропонованій навзамін системі її вважають

окремим видом – мухоловкою кавказською (*Ficedula semitorquata*). Особини цього виду, зокрема й на гніздуванні, були зареєстровані в Криму (Костин, 1983; Аппак, 2013).

До цієї самої категорії належить й інший приклад, який не відображено в жодній з двох систем, але його підтверджено останніми філогенетичними і морфологічними дослідженнями. З виду сорокопуд сирій (*Lanius excubitor*), який гніздиться в певних районах нашої країни, виокремлено два нових види – сорокопуд північний (*Lanius borealis*) і сорокопуд азійський (*Lanius lahtora*) (Olsson et al., 2008; Poelstra, 2010). Обидва виокремлені види трапляються у нас: перший як залітний у зимовий період, а другий як нечисленний гніздовий на сході степової смуги країни (Tajkova, Red'kin, 2014; Витер и др., 2015).

Схожим чином виокремлено вид мартин скельний (*Larus michahelis*) серед групи білоголових мартинів (Olsen, Larsson, 2004). Маємо дані про перебування цього виду мартинів у нашій країні (Цвельх, 2016; Н. С. Атамась та М. В. Скирпан, усні повідомлення).

Таксономічні відмінності проявляються на рівні видів й у вигляді уточнень видових прикметникових означень в латинських назвах у зв'язку з певними регіонами внаслідок виділення кількох видів з одного. Так, зміни сталися у систематичній належності форм *Aquila rapax / nipalensis*. До 1990-х років вважали, що світова популяція відповідного виду орлів складається з двох угруповань, одне з яких веде осілий спосіб життя у Африці, а друге – представлене мігруючими особинами, що гніздяться в Євразії. Детальний аналіз анатомо-морфологічних ознак та генетичні дослідження показали, що зазначені форми є окремими видами; орел рудий (*Aquila rapax*) є осілим африканським видом, а орел степовий (*Aquila nipalensis*) – перелітний вид, який гніздиться в межах Південно-східної Європи та Азії аж до Прибайкалля, Центральної Монголії та Західного Китаю (Clark, 1992; *Aquila_nipalensis*, 2004; *Steppe_eagle*, 2017).

Подібно до змін поглядів на систематику двох зазначених видів орлів у пропонованій для використання системі відбувся перегляд таксономічного статусу форм *Merops superciliosus / persicus*, ареали яких охоплюють значні території в Азії та Африці. Нині угруповання птахів, що гніздяться від Північного Єгипту до Центральної Азії і у Західній Сахарі, виокремлено саме у вид бджолоїдка зелена (*Merops persicus*), який трапляється й у нас (Загороднюк, 2013). На сході ж та півдні Африки і на Мадагаскарі поширений інший вид, який є осілим – бджолоїдка оливкова (*Merops superciliosus*) (Handbook..., 2001; The Howard and Moore..., 2003).

За Л. С. Степаняном (1990), форма *brachydactyla* в якості підвиду належить до виду жайворонок малий (*Calandrella cinerea*), утім нині з'ясовано, що по південній частині Європи і від Північної Африки до заходу Монголії, Тибету і Центрального Китаю поширений окремий вид – жайворонок короткопалий (*Calandrella brachydactyla*), а ареал жайворонка малого знаходиться південніше долини р. Конго та великих озер у Африці. У цьому випадку зміна латинського прикметникового означення в назві виду зумовлює, як виняток, і зміну в його вітчизняній назві.

Ще недавно форму *Saxicola torquata* вважали конспецифічним європейським видом, який об'єднував також кілька сибірських та африканських підвидів. Але проведений аналіз послідовності цитохрому b мітохондріальної ДНК та мікросателітної ДНК довів їх філогенетичну відокремленість, що дає підстави зі згаданого виду виділити кілька нових видів (Urquhart, Bowley, 2002). Тож наразі латинській назві *Saxicola torquata* відповідає вид трав'янка африканська, а вид нашої фауни, трав'янка чор-

ноголова, має латинську назву *Saxicola rubicola* (European_stonechat, 2017; *Saxicola rubicola*, 2004).

Водночас стосовно вітчизняної орнітофауни у двох випадках в обраній класифікаційній системі видові форми зведено до рівня підвидів. Зокрема, до виду фламінго червоний (*Phoenicopterus ruber*) включено як підвид форму *roseus*, яку у Л. С. Степаняна (1990) представлено в якості виду фламінго рожевокрилий (*Phoenicopterus roseus*). Наразі вид лебідь малий позначений латинською назвою *Cygnus columbianus*, що включає як підвид форму *bewickii*.

У праці Л. С. Степаняна (1990) такі форми, як плиска чорноголова (*Motacilla feldegg*) і плиска жовтоспинна (*Motacilla lutea*), представлені як види. У класифікаційній системі англomовного видання форми *feldegg* і *lutea* мають статус підвидів у рамках виду плиска жовта (*Motacilla flava*). Значна частина систематиків вважають їх видами (Муравьев, Артемьева, 2013), тому, на нашу думку, в обраній системі їх варто залишити в статусі видів. За результатами перегляду систематики групи білоголових мартинів подібним чином варто вчинити і з видом мартин східний (*Larus heuglini*) (Степанян, 1990; Olsen, Larsson, 2004), хоча у пропонуваній системі цю форму подано як підвид мартина чорнокрилого (*Larus fuscus*).

На додачу до гуменника короткодзьобого, мартина скельного і мухоловки кавказької, які траплялися у нас в минулому як гніздові або залітні у статусі підвидів, від часу виходу останнього видання „Анотованого списку...” (Фесенко, Бокотей, 2007) у нашій країні вперше доведено гніздування такого виду, як трав'янка білошия (*Saxicola maurus*) (Цвельх, 2011, 2016; Андрющенко и др., 2013). Раніше цю форму вважали підвидом трав'янки чорноголової. Трав'янка білошия представлена у нашій фауні підвидом *variegatus*.

Крім того, до вітчизняної фауни за останнє десятиріччя включено щеврика американського (*Anthus rubescens*), особину якого було здобуто в Криму в 1979 р. і збережено у фондах Національного науково-природничого музею НАН України (Пекло, 2008), а також кілька інших зовсім нових залітних видів: плиску жовтоспинну, кобилочку тайгову (*Locustella fasciolata*), вівчарика шельногового (*Phylloscopus borealis*), вівчарика алтайського (*Phylloscopus humei*), вівчарика бурого (*Phylloscopus fuscatus*), кам'янку пустельну (*Oenanthe deserti*) (Новак, 2006; Полуда, 2011; Панченко и др., 2012; Яковлев и др., 2012; Форманюк и др., 2012; Iakovliev, 2014).

Після опублікування усіх томів видання «Handbook of the Birds of the World» продовжується оновлення інформації в ньому в режимі спеціальної Інтернет-сторінки. Зокрема, підорлика великого (*Clanga (Aquila) clanga*) і підорлика малого (*Clanga (Aquila) pomarina*) там подано в окремому роді *Clanga* – Підорлик. Однак у сприйнятті нових бачень таксономічної належності будь-яких видів поспішність не бажана, тому поки що орієнтуємо наших колег на дані надрукованого варіанту згаданого англomовного видання, які ґрунтуються на опублікованих наукових статтях, що пройшли критичний аналіз орнітологічної спільноти.

Литература

Андрющенко Ю. А., Ветров В. В., Дьяков В. А., Попенко В. М. Новые данные о некоторых птицах Донецкой и Луганской областей // Бранта: Сборник научных трудов Азово-Черноморской орнитологической станции. – 2013. – Вып. 16. – С. 115-119.

- Аппак Б. А. Первый случай гнездования полушейниковой мухоловки, *Ficedula semitorquata* (Aves, Passeriformes), в Крыму // Вестник зоологии. – 2013. – 47 (2). – С. 172.
- Витер С. Г., Тайкова С. Ю., Редькин Я. А. Первые находки пустынного сорокопута, *Lanius lahtota palludirostris*, в Крыму и Приазовье в 2011 и 2012 годах // Русский орнитологический журнал. – 2015. – Т. 24, экспресс-вып. 1140. – С. 1593–1604.
- Загороднюк І. В. Зелена бджолоїдка (*Merops persicus*) в Україні // Беркут. – 2013. – Т. 22, вип. 1. – С. 61–64. 5.
- Костин Ю. В. Птицы Крыма. – Москва : Наука, 1983. – 240 с.
- Луговой А. Е., Гузий А. И. Короткоклювый гуменник (*Anser fabalis brachyrhynchus* L.) под Львовом // Вестник зоологии. – 1992. – № 2. – С. 857.
- Новак В. О. Перше спостереження арктичного вівчарика в Україні // Беркут. – 2006. – Т. 15, вип. 1–2. – С. 209.
- Панченко П. С., Форманюк О. А., Кивганов Д. А., Гайдаш А. М. Тускля зарничка (*Phylloscopus humei* Вrooks) – новый таксон фауны Украины // Бранта: Сборник научных трудов Азово-Черноморской орнитологической станции. – 2012. – Вып. 15. – С. 166–169.
- Полуда А. М. Таёжный сверчок, *Locustella fasciolata* (Aves, Sylviidae), – новый вид для орнитофауны Украины // Вестник зоологии. – 2011. – 45 (6). – С. 512.
- Муравьев И. В., Артемьева Е. А. Симпатрия «желтых» трясогузок (Passeriformes, Motacillidae, Motacillinae): география, экология, эволюция : 2 ч. – 2-е изд., стер. – Москва : ФЛИНТА, 2013. – 320 с. : ил. 12.
- Степанян Л. С. Конспект орнитологической фауны СССР. – Москва : Наука, 1990. – 728 с.
- Фесенко Г. В. Назви родів у вітчизняному іменуванні птахів світу. Негоробині. Частина 1. // Вісник Національного науково-природничого музею. – 2013 а. – № 11. – С. 63–86.
- Фесенко Г. В. Поміrkована біноменізація українських назв птахів для називництва фауни світу // Troglodytes. – 2013 б. – Вип. 4. – С. 46–59.
- Фесенко Г. В. Назви родів у вітчизняному іменуванні птахів світу. Негоробині. Частина 2. // Вісник Національного науково-природничого музею. – 2014. – Том 12. – С. 45–70.
- Фесенко Г. В. Назви родів у вітчизняному іменуванні птахів світу. Ряд Горобцеподібні (Passeriformes). Частина 1. // Вісник Національного науково-природничого музею. – 2015. – Том 13. – С. 35–68.
- Фесенко Г. В. Назви родів у вітчизняному іменуванні птахів світу. Ряд Горобцеподібні (Passeriformes). Частина 2. // Вісник Національного науково-природничого музею. – 2017. – Том 14. – С.73-107.
- Фесенко Г. В., Бокотей А. А. Анотований список українських наукових назв птахів фауни України (з характеристикою статусу видів). – 3-е вид. – Київ-Львів, 2007. – 112 с.
- Форманюк О. А., Кивганов Д. А., Гайдаш А. М. Первая регистрация бурой пеночки (*Phylloscopus fuscatus*) в Украине // Беркут. – 2012. – Т. 21, вип. 1–2. – С. 205-206.
- Цвельх А. Н. Первая встреча кавказского черноголового чекана, *Saxicola torquata variegata*, на Крымском полуострове // Вестник зоологии. – 2011. – 45 (4). – С. 330
- Цвельх А. Н. Распространение *Larus michahellis* J. F. Naumann и *Larus cachinnans* Pallas на Крымском полуострове // Бранта: Сборник научных трудов Азово-Черноморской орнитологической станции. – 2016. – Вып. 19. – С. 160–165.

- Яковлев М. В., Корзюков А. И., Радьков Д. В. Трясогузка желтолобая (*Motacilla lutea* Gm.) – новый вид для орнитофауны Украины // Бранта: Сборник научных трудов Азово-Черноморской орнитологической станции. – 2012. – Вып. 15. – С. 170-173.
- Пекло А. М. Каталог коллекций Зоологического музея ННПМ НАН Украины. Птицы. Вып. 4. Воробьинообразные – Passeriformes (Alaudidae, Motacillidae, Prunellidae, Sylviidae, Regulidae, Paridae, Remizidae, Sittidae, Tichodromadidae, Certhiidae, Aegithalidae, Passeridae, Emberizidae). – Киев : Зоомузей ННПМ НАН Украины, 2008. – 410 с.
- Aquila_nipalensis // Avibase. – Jim Hetland, 2004. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/bacaQ3>
- Azure_tit // Avibase. – Denis Lepage, 2017. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/RwNa2z>
- Black-capped_chickadee // Avibase. – Denis Lepage, 2017. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/OXwDnD>
- Clark W. S. The taxonomy of Steppe and Tawny Eagles, with criteria for separation of museum specimens and live eagles // Bulletin of the British Ornithologists' Club. – 1992. – Vol. 112. – P. 150–157.
- Coal_tit // Avibase. – Denis Lepage, 2017. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/0v1iLS>
- Cyanistes_cyanus // Avibase. – Jim Hetland, 2004. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/O9ssbl>
- Cyanistes_caeruleus // Avibase. – Jim Hetland, 2004. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/RYXgKZ>
- Eurasian_blue_tit // Avibase. – Denis Lepage, 2017. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/1i92z1>
- European_crested_tit // Avibase. – Denis Lepage, 2017. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/TM7Ddk>
- European_stonechat // Avibase. – Denis Lepage, 2017. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/y6FNyz>
- Handbook of the Birds of the World. Barn-owls to Hummingbirds / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & J. Sartagal. – Barcelona : Lynx Edicions, 1999. – Vol. 5. – 760 p.
- Handbook of the Birds of the World. Broadbills to Tapaculos / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & D.A. Christie. – Barcelona : Lynx Edicions, 2003. – Vol. 8. – 846 p.
- Handbook of the Birds of the World. Bush-shrikes to Old World Sparrows / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & D. A. Christie. – Barcelona : Lynx Edicions, 2009. – Vol. 14. – 894 p.
- Handbook of the Birds of the World. Cotingas to Pipits and Wagtails / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & D.A. Christie. – Barcelona : Lynx Edicions, 2004. – Vol. 9. – 864 p.
- Handbook of the Birds of the World. Cuckoo-shrikes to Thrushes / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & D.A. Christie. – Barcelona : Lynx Edicions, 2005. – Vol. 10. – 896 p.
- Handbook of the Birds of the World. Hoatzin to Auks / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & J. Sartagal. – Barcelona : Lynx Edicions, 1996. – Vol. 3. – 752 p.
- Handbook of the Birds of the World. Jacamars to Woodpeckers / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & J. Sartagal. – Barcelona : Lynx Edicions, 2002. – Vol. 7. – 614 p.
- Handbook of the Birds of the World. Mousebirds to Hornbills / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & J. Sartagal. – Barcelona : Lynx Edicions, 2001. – Vol. 6. – 590 p.
- Handbook of the Birds of the World. New World Vultures to Guineafowl / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & J. Sartagal. – Barcelona : Lynx Edicions, 1994. – Vol. 2. – 638 p.

- Handbook of the Birds of the World. Old World Flycatchers to Old World Warblers / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & D.A. Christie. – Barcelona : Lynx Edicions, 2006. – Vol. 11. – 798 p.
- Handbook of the Birds of the World. Ostrich to Ducks / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & J.Sartagal. – Barcelona : Lynx Edicions, 1992. – Vol. 1. – 696 p.
- Handbook of the Birds of the World. Penduline-tits to Shrikes / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & D. A. Christie. – Barcelona : Lynx Edicions, 2008. – Vol. 13. – 880 p.
- Handbook of the Birds of the World. Picathartes to Tits and Chickadees / Eds. J. del Hoyo, A.Elliott & D. A. Christie. – Barcelona : Lynx Edicions, 2007. – Vol. 12. – 816 p.
- Handbook of the Birds of the World. Sandgrouse to Cuckoos / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & J. Sartagal. – Barcelona : Lynx Edicions, 1997. – Vol. 4. – 680 p.
- Handbook of the Birds of the World. Tanagers to New World Blackbirds / Eds. J. del Hoyo, A. Elliott & D. A. Christie. – Barcelona : Lynx Edicions, 2011. – Vol. 16. – 894 p.
- Handbook of the Birds of the World. Weavers to New World Warblers / Eds. J. del Hoyo, A.Elliott & D. A. Christie. – Barcelona : Lynx Edicions, 2010. – Vol. 15. – 880 p.
- Iakovlev M. V. Desert Wheater *Oenanthe deserti* (Aves, Passeriformes) – the First Record in Ukraine // *Vestnik zoologii*. – 2014. – 48 (6). – P. 570.
- Lophophanes cristatus* // Avibase. – Jim Hetland, 2004. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/DVTjaI>
- Marsh_tit* // Avibase. – Denis Lepage, 2017. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/e2albH>
- Motacilla lutea* // Avibase. – Jim Hetland, 2004. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/GwVVyY>
- Olsen K. M., Larsson H. Gulls of North America, Europe and Asia. – New Jersey : Princeton University Press, 2004. – 608 p.
- Olsson U., Alstrom P., Svensson L., Aliabadian M., Sundberg P. The *Lanius exubitor* (Aves, Passeriformes) conundrum – Taxonomic dilemma when molecular and non-molecular data tell different stories // *Molecular Phylogenetics and Evolution*. – 2010. – 55. – P. 347–357.
- Periparus ater* // Avibase. – Jim Hetland, 2004. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/pDvQ6Z>
- Poecile palustris* // Avibase. – Jim Hetland, 2004. – Дата звернення 18.03.2017. – goo.gl/MWHL0a
- Poecile montanus* // Avibase. – Jim Hetland, 2004. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/WejX7o>
- Poelstra J. Trends in systematics – Speciation in shades of grey: the great grey shrike complex // *Dutch Birding*. – 2010. – 32(4). – P. 258–264.
- Saxicola rubicola* // Avibase. – Jim Hetland, 2004. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://goo.gl/OUNbjn>
- Steppe_eagle* // Avibase. – Denis Lepage, 2017. – Дата звернення 18.03.2017. – <https://gl/oqmR2t>
- Tajkova S. U., Red'kin A. A. The Northern Shrike *Lanius borealis sibiricus* Bogdanov, 1881 (Aves : Laniidae) in Ukraine: a taxonomic assessment // *Journal of the Natural Museum (Prague). Natural History Series*. – 2014. – Vol. 183(8). – P. 89–107.
- The Howard and Moore Complete Checklist of the Birds of the World / Ed. E. C. Dickinson. – 3rd Edition. – London: Christopher Helm, 2003. – 1040 p.
- Urquhart E., Bowley A. Stonechats. A Guide to the Genus *Saxicola*. Christopher Helm. – London, 2002. – 320 p.

References

- Andryushchenko, Yu. A., Vetrov V. V., Dyakov V. A., & Popenko V. M. (2013). New data on some birds of Donetsk and Luhansk Regions. *Branta: Transactions of the Azov-Black Sea ornithological station*, 16, 115-119. [in Russian]
- Appak, B. A. (2013). The First Case of Nesting of the Semi-Collared Flycatcher *Ficedula semitorquata* (Aves, Passeriformes) in Crimea. *Vestnik Zoologii*, 47 (2), 172. [in Russian]
- Clark, W. S. (1992). The taxonomy of Steppe and Tawny Eagles, with criteria for separation of museum specimens and live eagles. *Bulletin of the British Ornithologists' Club*. Vol. 112, 150-157.
- Dickinson, E. C. (Eds.) (2003). The Howard and Moore Complete Checklist of the Birds of the World. (3rd ed.). London: Christopher Helm.
- Fesenko, H. V. (2013). Names of Genera in the Ukrainian Nomenclature of Birds of the World. Non-Passeriformes Part 1. *Proceedings of the National Museum of Natural History*, 11, 63-86. [in Ukrainian]
- Fesenko, H. V. (2014). Names of Genera in the Ukrainian Nomenclature of Birds of the World. Non-Passeriformes. Part 2. *Proceedings of the National Museum of Natural History*, 12, 45-70. [in Ukrainian]
- Fesenko, H. V. (2015). Names of Genera in the Ukrainian Nomenclature of Birds of the World. Passeriformes. Part 1. *Proceedings of the National Museum of Natural History*, 13, 35-68. [in Ukrainian]
- Fesenko, H. V. (2017). Names of Genera in the Ukrainian Nomenclature of Birds of the World. Passeriformes. Part 2. *Proceedings of the National Museum of Natural History*, 14, in print. [in Ukrainian]
- Fesenko, H. V. Well-balanced binomization of the Ukrainian bird names in nomenclature of the World fauna. *Troglodytes. Proceedings of the West-Ukrainian Ornithological Society*, 4, 46-59. [in Ukrainian]
- Fesenko, H. V., Bokotej, A. A. (2007). The Annotated List of the Ukrainian Scientific Names of the Birds Species Belonging to the Fauna of Ukraine (with Characteristics of Status of the Species. (pp. 111). Kyiv-Lviv. [in Ukrainian]
- Formanyuk, O. A., Kivganov, D. A., & Gaydash, A. M. (2012). First registration of the Dusky Warbler (*Phylloscopus fuscatus*) in Ukraine. *Berkut*. 21(1-2), 205-206. [in Russian]
- Hetland, J. (2004). *Aquila Nipalensis*. *Avibase*. Retrived from goo.gl/bacaQ3
- Hetland, J. (2004). *Cyanistes Caeruleus*. *Avibase*. Retrived from goo.gl/RYXgKZ
- Hetland, J. (2004). *Cyanistes Cyanus*. *Avibase*. Retrived from goo.gl/O9ssbI
- Hetland, J. (2004). *Lophophanes Cristatus*. *Avibase*. Retrived from goo.gl/DVTjal
- Hetland, J. (2004). *Motacilla Lutea*. *Avibase*. Retrived from goo.gl/GwVVyY
- Hetland, J. (2004). *Periparus Ater*. *Avibase*. Retrived from goo.gl/pDvQ6Z
- Hetland, J. (2004). *Poecile Montanus*. *Avibase*. Retrived from goo.gl/WejX7o
- Hetland, J. (2004). *Poecile Palustris*. *Avibase*. Retrived from goo.gl/MWHL0a
- Hetland, J. (2004). *Saxicola Rubicola*. *Avibase*. Retrived from goo.gl/OUNbjn
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Christie, D.A. (Eds.) (2003). Handbook of the Birds of the World. Broadbills to Tapaculos (Vol. 8). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Christie, D.A. (Eds.) (2004). Handbook of the Birds of the World. Cotingas to Pipits and Wagtails (Vol. 9). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Christie, D.A. (Eds.) (2005). Handbook of the Birds of the World. Cuckoo-shrikes to Thrushes (Vol. 10). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Christie, D.A. (Eds.) (2006). Handbook of the Birds of the World. Old World Flycatchers to Old World Warblers (Vol. 11). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Christie, D.A. (Eds.) (2007). Handbook of the Birds of the World. Picathartes to Tits and Chickadees (Vol. 12). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Christie, D.A. (Eds.) (2008). Handbook of the Birds of the World. Penduline-tits to Shrikes (Vol. 13). Barcelona: Lynx Edicions.

- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Christie, D.A. (Eds.) (2009). Handbook of the Birds of the World. Bush-shrikes to Old World (Vol. 14). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Christie, D.A. (Eds.) (2010). Handbook of the Birds of the World. Weavers to New World Warblers (Vol. 15). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Christie, D.A. (Eds.) (2011). Handbook of the Birds of the World. Tanagers to New World Blackbirds (Vol. 16). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Sartagal, J. (Eds.) (1992). *Handbook of the Birds of the World. Ostrich to Ducks* (Vol. 1). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Sartagal, J. (Eds.) (1994). Handbook of the Birds of the World. New World Vultures to Guinea-fowl (Vol. 2). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Sartagal, J. (Eds.) (1996). Handbook of the Birds of the World. Hoatzin to Auks (Vol. 3). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Sartagal, J. (Eds.) (1997). Handbook of the Birds of the World. Sandgrouse to Cuckoos (Vol. 4). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Sartagal, J. (Eds.) (1999). Handbook of the Birds of the World. Barn-owls to Hummingbirds (Vol. 5). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Sartagal, J. (Eds.) (2001). Handbook of the Birds of the World. Mousebirds to Hornbills (Vol. 6). Barcelona: Lynx Edicions.
- Hoyo, J. del, Elliott, A. & Sartagal, J. (Eds.) (2002). Handbook of the Birds of the World. Jacamars to Woodpeckers (Vol. 7). Barcelona: Lynx Edicions.
- Iakovliev, M. V. (2014). Desert Wheater *Oenanthe deserti* (Aves, Passeriformes) – the First Record in Ukraine. *Vestnik Zoologii*, 48 (6), 570.
- Kostin Yu. V. (1983). Birds of the Crimea (pp. 240). Moscow: Science. [in Russian]
- Lepage, D. (2017). Azurec Tit. *Avibase*. Retrieved from goo.gl/RwNa2z
- Lepage, D. (2017). Black Capped Chickadee. *Avibase*. Retrieved from goo.gl/OXwDnD
- Lepage, D. (2017). Coal Tit. *Avibase*. Retrieved from goo.gl/0v1iLS
- Lepage, D. (2017). Eurasian Blue Tit. *Avibase*. Retrieved from goo.gl/1i92z1
- Lepage, D. (2017). European Crested Tit. *Avibase*. Retrieved from goo.gl/TM7Ddk
- Lepage, D. (2017). European Stonechat. *Avibase*. Retrieved from goo.gl/y6FNyz
- Lepage, D. (2017). Marsh Tit. *Avibase*. Retrieved from goo.gl/e2albH
- Lepage, D. (2017). Steppe Eagle. *Avibase*. Retrieved from goo.gl/oqmR2t
- Lugovoj, A. E., & Guziy A. I. (1992). Pink-footed goose (*Anser fabalis brachyrhynchus* L.) near Lviv. *Vestnik Zoologii*, 2, 85 [in Russian]
- Muravyev, I. V., & Artemieva, E. A. (2013). Sympathy of "yellow" wagtails (Passeriformes, Motacillidae, Motacillinae): geography, ecology, evolution (part 2; 2nd ed.). Moscow: FLINTA. [in Russian]
- Novak, V.O. (2006). First record of Arctic Warbler in Ukraine. *Berkut*, 15 (1-2), 209. [in Ukrainian]
- Olsen, K. M., & Larsson, H. (2004). Gulls of North America, Europe and Asia. New Jersey: Princeton University Press.
- Olsson, U., Alstrom, P., Svensson L., Aliabadian, M., & Sundberg, P. (2010). The *Lanius exubitor* (Aves, Passeriformes) conundrum – Taxonomic dilemma when molecular and non-molecular data tell different stories. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 55, 347 - 357.
- Panchenko, P. S., Formanyuk, O. A., Kivganov, D. A., & Gaidash A. M. (2012). The Hume's Leaf Warbler (*Phylloscopus humei* Brooks) – a new taxon of Ukrainian fauna. *Branta: Transactions of the Azov-Black Sea ornithological station*, 15, 166-169. [in Russian]
- Peklo, A. M. (2008) Collections of the Zoological Museum, NSNHM, NAS of Ukraine. Birds. (Vol. 4, pp. 410). Kyiv [in Russian]
- Poelstra, J. (2010). Trends in systematics – Speciation in shades of grey: the great grey shrike complex. *Dutch Birding*, 32(4), 258–264.
- Poluda, A.M. (2011). Gray's grasshopper warbler, *Locustella fasciolata* (Aves, Sylviidae) is a new species for the avifauna of Ukraine. *Vestnik Zoologii*, 45 (6), 512. [in Russian]

- Stepanyan, L. S. (1990). Notes of the ornithological fauna of the USSR. (pp. 728). Moscow: Science. [in Russian]
- Tajkova, S. U., & Red'kin, A. A. (2014). The Northern Shrike *Lanius borealis sibiricus* Bogdanov, 1881 (Aves: Laniidae) in Ukraine: a taxonomic assessment. *Journal of the Natural Museum (Prague). Natural History Series*, 183(8), p. 89–107.
- Tsvelykh A. N. (2011). The first records of the Caucasian Stonechat, *Saxicola torquata vatiegata*, on the Crimean Peninsula. *Vestnik zoologii*, 45 (4), 330. [in Russian]
- Tsvelykh, A. N. (2016). Distribution of *Larus michahellis* J.F. Naumann and *Larus cachinnans* Pallas on the Crimean Peninsula. *Branta: Transactions of the Azov-Black Sea ornithological station*, 19, 160-165. [in Russian]
- Urquhart, E., Bowley, A., & Stonechats, A. (2002). Guide to the Genus *Saxicola*. Christopher Helm. London.
- Viter, S. G., Tajkova, S. Yu., & Redkin, J. A. (2015). The first finds of the desert shrike, *Lanius lahtota palludirostris*, in the Crimea and the Azov Sea in 2011 and 2012. *Russian Ornithological Journal*, 24 (experss-print 1140), 1593-1604[in Russian]
- Yakovlev, M. V., Korzyukov, A. I., & Radkov, D. V. (2012). The Yellow-headed Wagtail (*Motacilla lutea* Gm.) as a new species for avifauna of Ukraine. *Branta: Transactions of the Azov-Black Sea ornithological station*, 15, 170-173. [in Russian]
- Zagorodniuk, I.V. (2013). Blue-checked Bee Eater (*Merops persicus*) in Ukraine. *Berkut*, 22 (1), 61-64 [in Ukrainian]